

Adin Mušić

Den Digitaliserte sjelen

MA Research Paper 2023, Kunstakademiet Oslo

En digital sjel?

Er det å bli frisk fra sykdom starten på et nytt liv, eller går man gjennom livet paralyisert av tanken på at døden er rett rundt hjørnet? Vil den moderne teknologien noen gang kunne strekkes så langt at vi blir udødelige? Jeg tenker på om det vil bli en mulighet til å digitalisere sjelen hvor vi samtidig kan være i en posisjon til å bistå samfunnet, istedenfor å bare bruke opp naturressursene på digitalisert lagringskapasitet.

Nattsiden

Jeg synes det kan være vanskelig og tenke at man plutselig skal være frisk etter lemlestinger og kreftdiagnoser. I boken *Sykdom som metafor* skriver Susan Sontag *Sykdom er livets nattsider, et mer byrdefullt statsborgerskap. Enhver som fødes, er borger av to riker, de friskes rike og de sykes. Skjønt at vi alle foretrekker å bruke bare det gode passet, blir hver enkelt før ellers siden, i hvert fall for en tid, nødt til å identifisere seg som borger av dette andre stedet.*¹ Jeg tror Sontag prøver å si at det alltid er en skygge som henger over en selv om en er frisk. En skygge som på et tidspunkt vil minne deg på at livet er kortere enn det du en gang trodde. Alle skal forlate denne verden på et tidspunkt. Noen kommer til å dø en plutselig og umiddelbar død mens andre vil ha en mer langsom død hvor livsgleden blir sugd ut imens tiden forsvinner. Er man utsatt for denne "nattsiden" tidlig nok i ens liv, kan man for eksempel bli etterlatt med tanker som at ens mor aldri skal se sine barn igjen. Dette kan være tanker som kan være vanskelig å riste av seg når de først har rotet seg i hjernen. Nå er det jo sånn at jeg blir sett på som frisk av leger, men sykdomsforløpet mitt har etterlatt meg mer og mer traumatisert med tiden. Dette medfører at jeg tenker det aldri er nok tid. Uansett hva jeg gjør, vil det aldri være nok tid. Jeg tror dette skyldes at tankene mine omkring liv og død har blitt mer realistiske og gått over til en slags "nattsider" tenkning som nesten er umulig å bli kvitt. Dette medfører at det er vanskelig å finne fokuset på hva man skal bruke resten av sin "levende" tid på.

¹ Susan Sontag - *Sykdom som metafor* (Norge: Gyldendal 1996) p.5.

Jeg tror en digitalisert sjel kan bidra med en trygghet og ro rundt døden man ikke har hatt tidligere, både for de pårørende og for den døende. Samtidig er ikke et udødelig liv noe jeg ville ønske meg, men det hadde vært utrolig beroligende og gå gjennom livet uten å tenke så mye over døden. Om man aldri har vært dødelig syk eller vært i en ulykke, kan det å leve et udødelig liv være noe fint, mens for andre som har mistet livsgleden kan dette føles som tortur. Jeg lurer på om vi noen gang kommer så langt at det blir mulig å digitalisere sjelen. Vi kan jo allerede kjøpe digitalisert eiendom, så hvorfor skal det være så usannsynlig? Til en viss grad så kan man digitalisere seg selv, men jeg tenker litt større en det. Når kroppen din er begravd og hjernen din ligger i fostervann oppkoblet til den digitale sfæren hvor verden utenfor råtner. Jeg tenker på en verden der grønne trær bare finnes digitalt, en verden hvor man puster gjennom maskiner.

For meg er det unngåelig å ikke ha tanker omkring døden. Det var en periode i livet mitt de ikke fantes, men kroppen min har passert en slags grense hvor jeg føler jeg har brukt opp friskhets-kvoten min. Det er ikke sånn at jeg går rundt å tenker at jeg er syk, men skulle man sammenligne kroppen med en mobiltelefon så føler jeg at kroppen ikke kan plugges inn i en lader mens den i tillegg kjører på 60 prosent strøm. Dette har bygget seg opp over tid og gjort at jeg sliter med å tenke langsiktig. Jeg tenker ofte på hva som er riktig bruk av tiden min. Er det venner og familie? Eller er dette bare en egoistisk samfunnskonstruert tankegang?

A-4liv

Man kan nyte et bekymringsfritt A4-liv og tenke at døden kommer når den kommer. Vi lever i et kapitalistisk samfunn. Penger er ikke nøkkelen til et lykkelig liv, men det er nøkkelen til et lettere liv. Jeg forstår hvorfor de fleste vil ha en vanlig 8 timers arbeidsdag, det skaper jo en trygghet med tanke på samfunnets struktur. Samtidig kan det å ha et A4-liv sluke tiden din, da kan det plutselig være vanskelig og etterlate seg spor, retningslinjer og tanker kommende mennesker kan bygge på og lære av. Folk flest tenker kanskje de bidrar i verden ved å være en skattebetaler. Jeg synes ikke det å betale skatt gagnar oss mennesker i å utvikle seg. Jeg mener at vi mennesker utvikler oss ved og bygge på den kunnskapen og visdommen som våre forfedre har etterlatt oss og at det er vår plikt og etterlate noe til dem som kommer etter oss, slik at vi kan holde teknologien nyskapende og ikke minst la være med å gjenta de samme grusomme feilene vi har utsatt mennesker for, som for eksempel krig.

Det er mange eksempler på vakre ting som har blitt etterlatt i verden. Slik Eva Hesse (1936-1970) har etterlatt oss historien hennes sammen med sine fine dekomponerte latexverk. Hesse forklarer at hun brukte latex, "for å skildre livets essensielle absurditet."². Hesse er kjent for å være en av kunstnerne som innledet den postminimale kunstbevegelsen på 1960-tallet og var banebrytende i å bruke materialer som latex, glassfiber og plast. Så har vi også graffiti pioneren TAKI183 (f.1953) som i dag blir sett som en av de første "taggeren" i graffiti historie og er en av forfedrene innenfor denne subkulturen. For meg er det viktig å skape noe for å ikke føle meg som en maur i en maurtue, selv om det er akkurat det vi er. Derfor har jeg lenge tenkt at å jobbe med det personlige kan bli utrolig egoistisk og selvsentrert. Slike mennesker har vi jo nok av, men med tiden har jeg lært at det er umulig å skille kunst fra det personlige, det kommer jo tross alt fra "personen". Det handler vel kanskje bare om hvordan man vinkler det, kunst har jo tross alt mye å gi oss, det har vi mange eksempler på.

Den digitale teknologiens tidsalder

Vi mennesker er selvutryddende dyr, i den forstand at vi spiser og forsøpler ressursene til kloden vår. Det er ikke planeten vi ødelegger i det store løp, det er oss selv vi er i ferd med å utrydde. Planeten vår vil mest sannsynlig fortsette sin gang slik den har gjort i millioner av år, men det vil fortsette uten oss mennesker. Vi har utrolig mange forslag på hvordan vi kan løse dette, uten å riktig ta dem i bruk. Det er jo i menneskets natur å finne opp ny teknologi og nye løsninger, det går nesten så langt at vi tror vi ikke kan leve uten den nye teknologien. En barnefamilie kan jo leve uten vaskemaskin, men hverdagen blir jo ikke lettere. Nye ting medfører til nye problemstillinger som vi skal forholde oss til. Istedenfor å se tilbake på årsaken til problemene våre, prøver vi heller å finne nye løsninger. På en allerede overpopulert klode fører dette til masseproduksjon av gjenstander vi tror vi trenger. Jeg tenker ofte på hvordan det kommer til å gå med oss, det er både spennende og skummelt. Vi tar jo ikke fremtiden seriøst nok.

The peeling away of the object's shell, the destruction of the aura, is the signature of a perception whose sense for all that is the same in the world has grown to the point where even the singular, the unique, is divested of the uniqueness – by means of its

² Nancy Spector, 'Eva Hesse Expanded Expansion', Guggenheim, <<https://www.guggenheim.org/artwork/1648#:~:text=She%20rejected%20the%20standard%20attributes,the%20essential%20absurdity%20of%20life.>> [accessed 25. October 2023]

reproduction.³ Det gjenstår å stille spørsmål om vi fortsatt kan tenke eller til og med observere uavhengig: "Vi trenger et nytt sett med verktøy", hevder Walter Benjamin i teksten. Dette var en logisk tilnærming på begynnelsen av 1900-tallet. I mellomtiden har nye problemer dukket opp. Problemet nå er ikke mangelen på verktøy – vi har blitt integrert med verktøyene. Vi lever i "den digitale" teknologiens tidsalder som har gjort, praktisk talt, alt i livene våre masseproduserbart. Digital teknologi har endret måten vi opplever verden på. Mange av oss har et ufrivillig forhold til en ødelagt skjerm, ofte ved et uhell. Mitt arbeid: *Waiting for Algorithmic Liberation*, er en skulptur av en skjerm som med vilje har blitt knust av en ljå – et verktøy som hadde sin storhetstid før den industrielle revolusjonen. Enheten er stukket gjennom skjermen, der den forblir. Fanget i akten hviler ljåen mellom lagene med knust glass.

Internettet

Internettet som teknologi er noe jeg verdsetter høyt, det kan gi oss all verdens informasjon, men allikevel fanger jeg meg selv i å misbruke internettets makt ved å scrolle på mobilen som en spilleautomat og mate hjernen med korte meningsløse videoer. Forskning sier at dagens barn er mer distraherert enn noensinne, og "TikTok-hjerne" er delvis skyld i dette. Den uendelige strømmen av korte, raskt bevegelige videoer som gir umiddelbar - og konstant - tilfredsstillelse som igjen fører til kortere oppmerksomhetsspenn. Vi mennesker leser og skriver mer enn vi noen gang har gjort, men vi gjør det annerledes i form av skumlesing, analysing, bokmerker, videresending og spamming. Disse måtene er ennå ikke anerkjent som litterære, men med en rekke av forfattere som bruker nettets råmateriale som grunnlag for sine verk, er det bare et spørsmål om tid før det er det. Jeg hører stadig at vi har mistet evnen til å konsentrere oss, at vi har blitt distraherert å ute av stand til å fokusere. Når jeg titter rundt meg og ser folk klistret til skjermene sine, ser jeg en stor mengde konsentrasjon, fokus og engasjement. Det er ironisk at de som sier at vi ikke har noen konsentrasjon er mest plaget av hvor avhengige folk er av enhetene deres. Jeg leser om hvordan Internett har gjort oss asosiale, hvordan vi har mistet evnen til å ha en samtale. Men når jeg ser folk med mobilene sine, ser jeg folk som kommuniserer med hverandre i form av chatting og tekst. Hvorfor er ikke dette sosialt? En samtale delt opp i korte serier og raske uttrykksikoner er fortsatt en samtale. Se for eksempel på ansiktsuttrykket til noen som er midt i en tekstmelding utveksling, de kan være fulle av følelser, latter, forventninger

³Walter Benjamin, "The Work Of Art In The Age Of Its Technological Reproducibility" (1935), quoted in *The Work Of Art In The Age Of Its Technological Reproducibility, And Other Writings On Media*, edited by Michael William Jennings, Brigid Doherty, Thomas Y. Levin, and E. F. N. Jephcott (Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press, 2008), p. 286.

og uttrykk. Kritikere mener at motgiften mot vår teknologiske avhengighet er en tilbakevending til god gammeldags ansikt-til-ansikt samtale. *They say, "Conversation is there for us to reclaim. For the failing connections of our digital world, it is the talking cure." But this seems to ignore the fact that smartphones are indeed phones: two-way devices for human-to-human conversations, replete with expressive vocal cadence and warmth. Is conversation over the telephone still-140 years after the phone was invented somehow not considered "intimate" enough, lessened because it is mediated by technology?*⁴

Lys gir mulighet for informasjon som igjen blir plukket opp av øyet. Det meste av informasjonen vi prosesserer i dag blir observert gjennom en lysende skjerm. I mitt arbeid stiller jeg ofte spørsmål til digitaliseringens rolle i det moderne samfunn ved å bruke objekter identifisert som "monitører" og "skjermer". Skjermen har gått fra å være noe som forbinder oss mennesker fysisk, til å bli en personlig "lommegjenstand". *TV gave us few choices. Naturally, we became "couch potatoes" and many of us truly did feel like we wasted our time as our parents so often chided us "rotting away" in front of the TV.*⁵ Skjermens tid startet allerede med en utvidet skrivemaskin og nå sitter vi igjen med mobilen i baklommen. Internettet fanger det moderne mennesket gjennom den allvitende skjermen som mater hjernen vår med informasjon nøye plukket ut av algoritmer, som igjen etterligner religioner og andre trossystemer ved å "gi" et altomfattende svar på alt. Internettet gjør det mulig å splitte seg selv i to, og man kan eksistere i flere verdener samtidig. I en verden hvor skjermen regjerer, er det mulig å ha sitt alter ego levende i en parallell virtuell verden – en slags krysning mellom personens opplevelse av sitt fysiske jeg og personens virtuelle speiling. Ved å transcendere til den andre siden oppstår et paradoks: man er (på en måte) tilstede, men til enhver tid fraværende. Du kan sitte på en cafe fysisk, men er du foran en skjerm kan det fort hende du hopper inn og ut av forskjellige verdener. Dette manifesterer seg på sosiale plattformer, ettersom vi laster opp og utvider versjoner av oss selv i den digitale sfæren.

⁴ Kenneth Goldsmith - Wasting time on the Internett (UK: CPI group Ltd 2016) p. 4.-5.

⁵ Kenneth Goldsmith - Wasting time on the Internett (UK: CPI group Ltd 2016) p.4.

Fremmskritt?

Kunstneren Hito Steyerl sier i et intervju med institusjonen Tate at det er viktig for henne å følge med på den nyeste forbrukerteknologien, fordi den reflekterer visse sosiale og politiske forhold eller sammenblandinger av ønsker og misforståelser. Å holde tritt med denne teknologien betyr å holde tritt med kompleksiteten rundt den, påpeker Steyerl.⁶ Den nye teknologiske verden har mye potensiale og bærer med seg et stort ansvar fra oss mennesker. Jeg har sett selv vert vitne til utviklingen, alt i fra det første mobilkamera til hvor vi er nå med kunstig intelligens. Det er vanskelig å vite hva det neste nye teknologiske fremmskrittet blir, men jeg tror ikke vi er langt i fra å kunne bli en form for datamaskin når smart telefoner allerede er en slaks forlenging av våre tanker.

Jeg tenker det er sjans for at vi kommer til å være i strid med den nye kunstige intelligens og at det kan ha negative effekter for oss mennesker i fremtiden. Kunstig intelligens er best egnet til å utføre repeterende, datadrevne oppgaver og ta datadrevne beslutninger men den mangler kreativiteten og originaliteten til mennesker. Kunstig intelligens kan derfor etterligne menneskelig kreativitet, men den kan ikke gjenskape den. Derfor er det et tom rom den kunstig intelligensen har problem med å fylle. Her tenker jeg at den digitaliserte sjelen får en potensielle rolle. Dette vil åpne mulighet for at den digitaliserte sjelen kan ta plass som noe nyttig i samfunnet ved å utføre oppgavene og moralen kunstig intelligens ikke kan gjenskape. En psykolog som ikke er her i sin fysiske kropp lengre men som lever lagret på en datamaskin vil da for eksempel ha mulighet til å ha samtaler med pasienter som vandrer fysisk på kloden. Den digitaliserte sjelen vil bære på personligheten, bevisstheten og alle minnene, men, den vill ikke være her fysisk. Det vil også være mulig å lære seg nye egenskaper så den digitale versjonen av personen ikke er avhengig av sine tidligere erfaringer for å ha mulighet til å bidra. Dette vil føre til bruk av naturressurser på digitalisert lagringskapasitet som krever energi i form av elektrisitet. Derfor tror jeg det er viktig og moralisere denne problemstillingen med at den digitaliserte sjelen må være behjelpelig og nyttig for mennesker, planeten og økosystemet, for at den skal få lov til å være

⁶ Tate - Hito Steyerl – 'Being Invisible Can Be Deadly' online video recording, YouTube, Mai 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=kKAKgrZZ_ww> [accessed 1 November 2023].

oppkoblet til den digitale sfæren. Det er viktig for meg å understreke at jeg mener det er et klart skille mellom kunstig intelligens og det jeg kaller en digital sjel. En digital sjel vil holde på hele jeget men vil ikke være i sinn menneskelig form.

Digital Muscle Memory

I prosjektet mitt *Digital Muscle Memory* utforsker jeg hvordan teknologi og digitalisering har formet vår forståelse av sjel og menneskelig eksistens. Mitt prosjekt tar utgangspunkt i ideen om at sjelen kan eksistere i en digital form. Ved å eksperimentere med lys, symbolikk og ny teknologi skaper jeg en visuell fremstilling av denne ideen. Lys spiller en sentral rolle i min kunstpraksis, da det symboliserer informasjon som blir fanget og transformert. Røntgenbilder av min tidligere kreftdiagnostiserte kropp spilt av på en nøyte utvalgt knust skjerm. Jeg avfotograferer den knuste skjermens overflate som projiserer disse bilde av innsiden min. Den knuste skjerm effekten er noe som fanger øyet mitt, det er noe ukontrollerbart, det er ikke mye liv i disse skjermene så jeg velger å ta vare på dem, ved å lage digitalt fremstilling ved bruk av fotografering og filming slik at det potensielt kan leve digitalt uten og være avhengig av den samme fysiske gjenstanden. Den digitale fremstillingen av skjermen kan også oppstå fysisk i gjen. Tidligere har den oppstår i tekstilvev og print. Det som en gang var ødelagt blir forvandlet til noe nytt og evigvarende. Gjennom *Digital Muscle Memory* utforsker jeg den komplekse forbindelsen mellom teknologi, menneskelig eksistens og sjel. Jeg bygger bro mellom teknologi, identitet og samfunn. Jeg ønsker å skape en diskusjon om vårt forhold til teknologien og dens innvirkning på vår eksistens. Ved å utforske mulighetene og utfordringene knyttet til en digitalisert sjel, kan vi åpne døren for en ny måte å forstå og definere menneskelig eksistens på.

Bibliografi

Kenneth Goldsmith - Wasting time on the Internet (UK: CPI group Ltd 2016) p. 4.-5.

Nancy Spector, 'Eva Hesse Expanded Expansion', Guggenheim, <<https://www.guggenheim.org/artwork/1648#:~:text=She%20rejected%20the%20standard%20attributes,the%20essential%20absurdity%20of%20life.>> [accessed 25. October 2023]

Susan Sontag - Sykdom som metafor (Norge: Gyldendal 1996) p.5.

Tate - Hito Steyerl – 'Being Invisible Can Be Deadly' online video recording, YouTube, Mai 2016, <https://www.youtube.com/watch?v=kKAKgrZZ_ww> [accessed 1 November 2023].

Walter Benjamin, "The Work Of Art In The Age Of Its Technological Reproducibility" (1935), quoted in *The Work Of Art In The Age Of Its Technological Reproducibility, And Other Writings On Media*, edited by Michael William Jennings, Brigid Doherty, Thomas Y. Levin, and E. F. N. Jephcott (Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press, 2008), p. 286.